

LIETUVOS BANKAS

Bankų veiklos apžvalga

2013 m. II ketvirtis

ISSN 2335-8319 (ONLINE)

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2013

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 262 8124

www.lb.lt
info@lb.lt

2013 m. antrąjį ketvirtį bankų sektoriaus¹ veikla ir toliau buvo stabili, bankai dirbo pelningai, vykdė riziką ribojančius normatyvus. Gegužės mėn. veiklą nutraukė AS „UniCredit Bank“ Lietuvos skyrius (toliau – *UniCredit*), tačiau didesnės įtakos šalies bankų sektoriui tai neturėjo, nes filialo rinkos dalis sudarė tik 1,3 proc. Dalį šios filialo rinkos dalies pasidalijo Lietuvoje veikiančios bankai, kitas filialo valdomas turtas ir įsipareigojimai buvo perduoti Latvijoje veikiančiai centrinei būstinei. *UniCredit* grupė Lietuvoje neatsisakė planų toliau teikti lizingo paslaugų.

Bankų sektoriaus pagrindinių rodiklių kaita

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Suma 2013-01-01, mln. Lt (be ŪB)	Suma 2013-04-01, mln. Lt (be ŪB)	Suma 2013-07-01, mln. Lt (be ŪB)	Pokytis 2013 m. II ketv., proc. (be ŪB)	Pokytis per I pusmetį, proc. (be ŪB)
1.	Turtas	74 258,3	77 303,6	75 632,6	-2,2	1,9
2.	Skolos vertybiniai popieriai	5 180,5	6 133,1	6 329,0	3,2	22,2
3.	Klientams suteiktos paskolos	52 870,1	54 310,1	53 924,8	-0,7	2,0
3.1.	Privačioms įmonėms	24 000,7	24 244,8	23 613,8	-2,6	-1,6
3.2.	Finansų institucijoms	2 843,9	3 172,1	3 424,3	8,0	20,4
3.3.	Fiziniam asmeniui	22 775,1	22 699,8	22 739,8	0,2	-0,2
3.3.1.	Būsto paskolos	19 246,8	19 206,2	19 249,6	0,2	0,0
4.	Paskolų vertės sumažėjimas	2 986,9	2 926,2	2 721,3	-7,0	-8,9
4.1.	Paskolų vertės sumažėjimo ir suteiktų paskolų santykis, proc.	5,3	5,1	4,8	-	-
5.	Indėliai ir akredityvai	43 613,6	45 738,1	45 463,0	-0,6	4,2
5.1.	Privačių įmonių	14 840,5	14 793,9	14 151,9	-4,3	-4,6
5.2.	Finansų institucijų	1 068,6	1 195,1	991,7	-17,0	-7,2
5.3.	Fizinių asmenų	24 379,9	26 521,3	26 753,6	0,9	9,7
6.	Akcinių nuosavybė	7 070,4	7 265,1	7 463,7	2,7	5,6
7.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	721,7	372,8	550,3	-	-

Pastaba: ŪB – AB Ūkio bankas.

UniCredit pasitraukimas buvo vienas svarbiausių veiksnių, nulėmusių 1,7 mlrd. Lt bankų valdomo turto sumažėjimą. Bankų valdomo turto dydis ir toliau artėjo iki prieš ekonomikos perkaitimą buvusio lygmens: 2013 m. liepos 1 d. bankai valdė 75,6 mlrd. Lt turto – tiek pat, kiek ir prieš šešerius metus. Didžiąją turto dalį sudarantis paskolų portfelis ataskaitinį ketvirtį sumažėjo 0,4 mlrd. Lt ir liepos 1 d. sudarė 53,9 mlrd. Lt, tačiau, atmetus *UniCredit* įtaką, bankų sistemos paskolų portfelis būtų augęs penktą ketvirtį iš eilės. Per ketvirtį daugiau nei 200 mln. Lt padidėję bankų įsipareigojimai kredituoti klientus rodo galimą tolesnį paskolų portfelio augimo potencialą.

2013 m. antrąjį ketvirtį bankams padidinus investicijas į privačių įmonių bei užsienio bankų skolos vertybinius popierius, jų valdomas skolos vertybinių popierių portfelis išaugo 195,9 mln. Lt ir liepos 1 d. sudarė 6,3 mlrd. Lt. Šie pokyčiai nedarė reikšmingos įtakos skolos vertybinių popierių portfelio struktūrai: didžiausią skolos vertybinių popierių portfelio dalį ir toliau sudarė investicijos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius (4 mlrd. Lt), 1,3 mlrd. Lt bankai buvo investavę į Europos Sąjungos šalių bankų skolos vertybinius popierius, 0,3 mlrd. Lt – į Europos Sąjungos šalių vyriausybės skolos vertybinius popierius.

Beveik visą bankų turimą 1,1 mlrd. Lt nuosavybės vertybinių popierių portfelį sudaro investicijos į patrunuojamąsias bendroves. Tikėtina, kad bankai, pastaruoju metu pabrėždami į klientus orientuoto veiklos modelio taikymą ir atsižvelgdami į griežtėjančius kapitalo reikalavimus, sieks optimizuoti valdymą, mažins tokių investicijų portfelį, patys vykdys patrunuojamųjų bendrovių veiklą. Tai vyksta ir šiuo metu: pirmąjį ketvirtį „Swedbank“, AB, pardavė Estijoje veikiančiam *Swedbank* grupės bankui gyvybės draudimo bendrovę, antrąjį – AB SEB bankas paskelbė prisijungiąs patrunuojamąją lizingo bendrovę.

¹ Bankų sektorių sudaro septyni šalyje šiuo metu veikiančios komerciniai bankai ir devyni užsienio bankų filialai. Kad duomenys būtų palyginami, nagrinėjant bankų sektoriaus veiklos rodiklius, AB Ūkio banko duomenys neįtraukiami.

Antrąjį ketvirtį bankų lėšos, laikomos Lietuvos banke, sumažėjo daugiau nei ketvirtadaliu (1 mlrd. Lt). Šių lėšų mažėjimo tendencija vyrauja nuo metų pradžios. Tokiai bankų elgsenai iš dalies daro įtaką priimti sprendimai sumažinti privalomųjų atsargų normą, nebemokėti palūkanų už Lietuvos banke laikomas lėšas.

Bankuose laikomi indėliai antrąjį ketvirtį sumažėjo 275 mln. Lt, tačiau gyventojų indėliai padidėjo daugiau nei 200 mln. Lt. Kadangi nėra palūkanų už indėlius didinimo požymių, jie ir toliau yra nepatraukli taupymo priemonė, nors bankuose gyventojų laikomų lėšų daugėja, terminuotųjų indėlių dalis mažėja: 2010 m. terminuotieji indėliai sudarė 2/3 visų gyventojų indėlių, o 2013 m. – 54 proc. Nepaisant šio struktūrinio pokyčio, iš toliau didėjančių gyventojų laikomų bankuose lėšų apimčių matyti, kad jie pasitiki šalies bankų sistema.

Antrąjį ketvirtį skolos patronuojantiems bankams sumažėjo 0,6 mlrd. Lt – iki 19,1 mlrd. Lt, patronuojančiųjų bankų lėšomis buvo finansuojama ketvirtadalis bankų turto. Grynasis įsiskolinimas patronuojantiems bankams (įsipareigojimų patronuojantiems bankams ir lėšų juose skirtumas) 2013 m. liepos 1 d. sudarė 11,3 mlrd. Lt. Mažėjant šiems įsipareigojimams bei bankams vis daugiau finansuojantis vietinėje rinkoje, ir toliau gerėjo bankų sistemos paskolų ir indėlių santykis. 2013 m. liepos 1 d. jis pasiekė 118,6 proc. Palyginimui: ekonomikos perkaitimo metu šis santykis viršijo 200 proc.

BANKŲ PASKOLŲ PORTFELIS

Šių metų antrąjį ketvirtį veikiančių bankų paskolų portfelis sumažėjo 0,7 proc. ir 2013 m. liepos 1 d. sudarė 53,9 mlrd. Lt. Bankų sektoriaus paskolų portfelio susitraukimą nulėmė minėtas *UniCredit* pasitraukimas. Neatsižvelgus į šio skyriaus centrinei būstinei Latvijoje perleisto paskolų portfelio dydį, bankų sistemos paskolų portfelis būtų šiek tiek didėjęs.

Bankų suteiktos būsto paskolos, mažėjusios nuo 2009 m. pradžios, per ketvirtį padidėjo 43,4 mln. Lt, arba 0,2 proc. Pasitraukus *UniCredit* grupei, kuri Lietuvoje buvo aktyvesnė verslo klientų segmente, per ketvirtį labiausiai (0,6 mlrd. Lt) mažėjo bankų suteiktos paskolos verslui. Pirmąjį ketvirtį reikšmingai išaugusios paskolos valdžios institucijoms, analizuojamu laikotarpiu mažėjo 2,7 proc., arba 75 mln. Lt. Antrąjį ketvirtį bankai daugiau kreditavo lizingo bendroves bei valstybės ir savivaldybių įmones. Šių segmentų paskolų portfelius bankai padidino atitinkamai 8 ir 2,1 proc. Atkreiptinas dėmesys, kad ir toliau nesikeičiant vietos valdžios įsipareigojimų augimo tendencijoms, tai gali lemti tiek kredito rizikos bankų sektoriui išaugimą, tiek netikrumą dėl valdžios sektoriaus finansų (plačiau 2012 m. finansinio stabilumo apžvalgoje).

Antrąjį ketvirtį paskolų portfelio kokybę apibūdinantys rodikliai šiek tiek gerėjo. Toks rodiklių stabilizavimasis rodo, kad bankų sistemos mastu iš esmės baigiasi po ekonomikos nuosmukio buvęs neapibrėžtumas dėl atskirų sektorių perspektyvų, skolininkų būklės vertinimų ir prognozių, kartu ir tai, kad bankai, užbaigdami krizės metais pradėtas ir ilgakai užsitęsusias išieškojimo procedūras, t. y. panaudoję visas paskolų susigrąžinimo galimybes, iš finansinių ataskaitų eliminuoja blogas paskolas. Palyginti su 2010 m., kai minėti paskolų kokybės rodikliai rodė geriausią paskolų kokybę, tiek neveiksnių, tiek sudarytų specialiųjų atidėjinių balansas bankų sistemoje yra sumažėjęs daugiau nei trečdaliu. Pažymėtina, kad Lietuvoje nuo 2008 m. taikomas vienas griežčiausių blogų paskolų apibrėžimų, tačiau šiuo metu Europoje jau yra parengtas projektas dėl bendro apibrėžimo taikymo Europos mastu.

Antrąjį ketvirtį specialiesiems atidėjiniams sumažėjus 7 proc., specialiųjų atidėjinių ir paskolų portfelio santykis sumažėjo 0,3 proc. punkto ir baigiantis ketvirčiui sudarė 4,8 proc. Nuvertėjusių paskolų dalis paskolų portfelyje sumažėjo 0,9 proc. punkto ir sudarė 9,7 proc., o neveiksnių paskolų² rodiklis – atitinkamai 0,7 proc. punkto ir 12,2 proc. Antrą ketvirtį iš eilės didėjo ilgiau kaip 60 dienų uždelstų (bet nenuvertėjusių) paskolų santykis. Šis rodiklis liepos 1 d. sudarė 2,5 proc.

Po truputį gerėjant namų ūkių finansinei būklei, bankai panaikina fiziniams asmenims suteiktoms paskoloms suformuotus atidėjinius. Būsto paskolų portfelio kokybė buvo geresnė, šių paskolų portfeliui suformuotų atidėjinių balansas per ketvirtį sumažėjo iki 3 proc. Vartojimo paskolų portfelio kokybė ir toliau buvo prasta: vartojimo paskolų specialiųjų atidėjinių rodiklis 2013 m. liepos 1 d. buvo 8,5 proc.

Antrąjį ketvirtį ir toliau aktyviau buvo skolinama litais nei užsienio valiuta. Nacionaline valiuta suteiktos paskolos per ketvirtį padidėjo 479 mln. Lt, o užsienio valiuta – sumažėjo 864 mln. Lt. Tokiems pokyčiams nemažą įtaką turėjo minėtas *UniCredit* pasitraukimas. Vis dėlto paskolos užsienio valiuta (daugiausia eurai) ir toliau sudarė didžiąją paskolų portfelio dalį (daugiau kaip 2/3).

Nerezidentams suteiktos paskolos bankų sistemoje sumažėjo 2,7 proc. ir sudarė 373 mln. Lt, arba 0,7 proc. viso paskolų portfelio.

VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ VYKDYMAS

2013 m. liepos 1 d. visi bankai vykdė nustatytus bankų veiklos riziką ribojančius normatyvus, be to, jiems neturėtų kilti kliūčių laikytis ir naujų kapitalo pakankamumo ir likvidumo rodiklių, kurių taikymas numatytas naujoje Direktyvoje dėl kapitalo poreikio (CRD IV).

² Neveiksnių paskolos apima nuvertėjusias paskolas ir uždelstas ilgiau kaip 60 dienų (bet nenuvertėjusias) paskolas.

Bankų sistemai buvo būdingas aukštas kapitalo pakankamumo lygis: 2013 m. antrąjį ketvirtį bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis nesikeitė ir, 2013 m. liepos 1 d. duomenimis, sudarė 15,6 proc. Kapitalo bazė, taikoma skaičiuojant kapitalo pakankamumo normatyvą, 2013 m. liepos 1 d. buvo 6,3 mlrd. Lt. Beveik visą kapitalo bazę sudarė I lygio (geriausios kokybės) kapitalas. Bankų kapitalo poreikis per ketvirtį reikšmingai nekito ir sudarė 3,3 mlrd. Lt. Didžiausią kapitalo poreikio dalį – 2,7 mlrd. Lt – sudarė kredito rizikai skirtas kapitalas. Rinkos rizikai ir operacinei rizikai skirtas kapitalas sudarė atitinkamai 0,3 ir 0,2 mlrd. Lt.

Likvidumo rodiklis 2013 m. liepos 1 d. sudarė 39,3 proc. ir buvo daugiau kaip 9 proc. punktais didesnis, nei reikalaujama. Be to, bankų sektoriuje buvo pakankama likvidumo atsarga, skirta finansavimo spragai padengti: bankų likvidumo atsarga sudarė 16 mlrd., o grynoji finansavimo spraga – 7,1 mlrd. Lt. Taigi, bankai buvo suformavę 2,3 karto didesnę likvidųjų lėšų atsargą, nei reikalaujama.

Bankų sektoriaus maksimalios atvirosios pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas 2013 m. liepos 1 d. sudarė 0,5 proc.

PELNINGUMAS

2013 m. pirmąjį pusmetį bankai ir užsienio bankų filialai uždirbo 550,3 mln. Lt – 61 proc. daugiau negu 2012 m. pirmąjį pusmetį. Tačiau, eliminavus „Swedbank“, AB, pelną, gautą dėl gyvybės draudimo bendrovės akcijų dalies pardavimo pirmąjį ketvirtį bei kitų bankų iš patronuojamųjų bendrovių gautą pelną, pirmojo pusmečio bankų sektoriaus pelnas iki mokesčių ir atidėjinių, palyginti su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, sumažėjo 12,7 proc. Šį pokytį iš esmės lėmė grynujų palūkanų pajamų mažėjimas ir operacinių išlaidų augimas.

Šiais metais pelningai dirba šeši bankai ir šeši užsienio bankų filialai, nuostolingai – vienas bankas ir trys užsienio bankų filialai.

Bankų grynoji palūkanų marža, parodanti skirtumą tarp palūkanų, kurias bankai gauna už investuotą turtą, ir palūkanų, kurias jie moka kreditoriams, antrąjį ketvirtį šiek tiek ūgtelėjo – iki 1,37 proc., tačiau vis dar buvo mažesnė nei 2011–2012 m. Dėl to svarbiausios bankų – grynosios palūkanų – pajamos, 2013 m. pirmąjį pusmetį sudariusios 536,7 mln. Lt, buvo 46,9 mln. Lt, arba 8 proc., mažesnės, palyginti su 2012 m. pirmuoju pusmečiu. Atsižvelgiant į tai, kad 2013 m. gegužės mėn. Europos Centrinis Bankas priėmė sprendimą iki 0,5 proc. sumažinti bazinę palūkanų normą, ateityje neatmestinas tolesnis bankų gaunamų palūkanų pajamų už paskolas mažėjimas, kadangi Lietuvoje veikiančių bankų turtas ir įsipareigojimai yra suderinti taip, kad, krintant palūkanų normoms, mažėtų ir bankų grynosios palūkanų pajamos.

Mažėjant grynosioms palūkanų pajamoms, šiek tiek padidėjo bankų grynosios paslaugų ir komisinių pajamos, kurios šių metų pirmąjį pusmetį, palyginti su praėjusių metų pirmuoju pusmečiu, išaugo 12,6 proc. – iki 327,2 mln. Lt. Pastarųjų pajamų augimą lėmė ir tai, kad buvę AB Ūkio banko klientai pradėjo naudotis kitų bankų paslaugomis, todėl juose augo paslaugų apimtys. Neeliminuoju AB Ūkio banko veiksnio, grynosios paslaugų ir komisinių pajamos per metus ūgtelėjo 5,8 proc.

Šiomet, palyginti su 2012 m. pirmuoju pusmečiu, paskolų vertės sumažėjimo išlaidos bankų pelnui turėjo minimalią įtaką: bankai patyrė 4,6 mln. Lt tokių išlaidų, o praėjusių metų pirmąjį pusmetį jos sudarė 60,6 mln. Lt.

Bankų pelną mažino toliau didėjusios operacinės išlaidos: pirmąjį pusmetį, palyginti su 2012 m. atitinkamu laikotarpiu, jos išaugo 9,6 proc. – iki 528,2 mln. Lt. Personalo išlaikymo išlaidos padidėjo 5 proc., taip pat augo bendrosios ir administracinės išlaidos. Tikėtina, kad ateityje bankai, siekdami mažinti patiriamas operacines išlaidas, toliau skatins elektroninės bankininkystės plėtrą, gali mažinti darbuotojų skaičių.